

İSTİKAMET

AYET VE HADISLER.....	1
İSTİKAMETİN TARIFI VE EHEMMİYETİ.....	2
İSTİKAMET DAİRESİNDE GITMENİN ÖNEMİ.....	2
İSTİKAMETİN ÜÇ BUUDU.....	2
ŞAHSİ İSTİKAMETİ KORUMA.....	4
İSTİKAMET İÇİN SÜNNET-İ SENİYYE'YE İTTİBA ŞARTTIR.....	4
KALB İSTİKAMETİNİ KORUYABİLMENİN DİĞER YOLLARI:.....	5
İSTİKAMET ÜZERE KALABİLMENİN BİR YOLU DA İHSAN ŞUURUYLA HAREKET ETMEKTİR.....	5
İCTİMÂİ İSTİKAMETİ KORUMA.....	6
CEMAATTE İSTİKAMET ÜZERE OLMAK DAHA KOLAYDIR.....	6
Özet.....	6

Ayet ve Hadisler

الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"Onlar ki "Rabbimiz Allah'tır" deyip sonra da dürüst hareket ederler, işte onlara korku ve endişe yoktur, onlar kendilerini üzecek hiçbir durumla da karşılaşmazlar. Onlar cennetlik olup, yaptıkları güzel işlere karşılık olarak ebedî kalmak üzere o cennetlere girerler." (Ahkâf Suresi, 46/13-14)

فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"Öyleyse ey Resulüm, sen beraberinde olup tövbe edenlerle birlikte, sana nasıl emredilmişse öyle dosdoğru hareket et. Aşırı gitmeyin. Çünkü O, yaptığınız her şeyi görmekte olup işlerinizin karşılığını da size verecektir." (Hud Suresi, 11/112)

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

"Rabbimiz Allah'tır" deyip sonra da istikamet üzere, doğru yolda yürüyenler yok mu, işte onların yanına melekler inip: "Hiç endişe etmeyin, hiç üzülmeyin ve size vâd edilen cennetle sevinin!" derler." (Fussilet Suresi, 41/30)

Süfyân İbni Abdullah radiyallahu anh şöyle diyor: Dedim ki, Yâ Resûlallah! Bana İslâmı öylesine tanıttin ki, onu bir daha senden başkasına sormaya ihtiyaç hissetmeyeyim. Yeryüzünün kapkaranlık çehresini bir hamlede ışığa boğan Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdular: "Önce Allah'a iman et, sonra da bu iman gereği olarak dosdoğru ve istikamet üzere ol!" (Müslim, İmân 62)

Ebû Hureyre radiyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, aydınlık düşünceleriyle karanlıkları bir solukta yerle bir eden Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdular: “Söz ve davranışlarınızda elden geldiğince itidali koruyun ve ifrat-tefrit arası dosdoğru bir tavır sergileyin. Bilin ki, hiç biriniz ameli sayesinde kurtuluşa eremez.” Dediler ki: Sen de mi kurtulamazsın, ey Allah'ın elçisi? “(Evet) ben de kurtulamam. Tabii ki Rabbim beni rahmetiyle kucaklar ve her tarafımı rahmetiyle sararsa o başka!” (Müslim, Münâfikîn 76, 78)

Ebu Saidi'l-Hudri radiyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan naklediyor: “Âdemoğlu sabaha erince, bütün azaları, dile temenna edip: "Bizim hakkımızda Allah'tan kork. Zira biz sana tabiyiz. Sen istikamette olursan biz de istikâmette oluruz, sen sapıtırsan biz de sapıtırız!" derler.”

İstikamet'in Tarifi Ve Ehemmiyeti

Doğruluk demek olan istikamet; ehl-i hakikatçe, itikatta, amelde, muâmelâtta ve yeme-içme gibi bütün davranışlarda ifrat ve tefritten sakınıp, nebîler, siddîkler, şehidler ve sâlihlerin yolunda yürümeye itinâ gösterme şeklinde yorumlanmıştır.

Hâlinde istikamet olmayan hak yolcusunun; bütün sa'y ü gayreti boşa gideceği gibi, israf ettiği zamandan ötürü de, böyle birinin her zaman sorgulanması söz konusu olabilir.

Kul, her zaman istikamet'in tâlibi olmalı, keşf ü kerâmetin değil; zîrâ istikameti isteyen Allah, harikulâdelere dilbeste olan da kuldur. Bizim gönül kaptırdıklarımız mı, yoksa Allah'ın istedikleri mi..?

Bâyezid-i Bistâmî'ye: “Falan kimse suda yürüyor, havada uçuyor.” dediklerinde, Hazret: “Balıklar, kurbağalar da suda yüzüyor; sinekler, kuşlar da havada uçuyor. Görerseniz ki bir adam seccadesini suya sermiş yüzüyor veya havada bağdaş kurmuş oturuyor; zinhâr ona iltifat etmeyiniz! Onun hâl ve hareketlerindeki istikamete ve onların da sünnete uygunluğuna bakınız!” buyurur.. ve bize, hârikalar atmosferinde pervâz etmeyi değil, istikameti ve kulluk zemîninde yüzü yerde olmayı salıklar..(KZT-1)

İstikamet Dairesinde Gitmenin Önemi

Eğer istikamet dâiresinde gitse; gençlik, gayet şirin ve güzel bir nimet-i ilâhiyye ve tatlı ve kuvvetli bir vâsita-i hayrat olarak âhirette gayet parlak ve bâkî bir gençlik netice vereceğini, başta Kur'an olarak çok kat'î âyâtıyla bütün semâvî kitaplar ve fermanlar haber verip müjde ediyorlar. Mâdem hakikat budur. Ve mâdem helâl dâiresi keyfe kâfidir. Ve mâdem haram dâiresindeki bir saat lezzet, bazen bir sene ve on sene hapis cezasını çektirir. Elbette gençlik nimetine bir şükür olarak, o tatlı ni'meti iffette, istikamette sarf etmek lâzım ve elzemdir. (Asây-ı Musa, 5. Mesele)

İstikamet'in Üç Buudu

Allah, insana bir şehvet duygusu vermiştir. Bu duygu ile kadın erkeğe, erkek de kadına karşı bir alâka duyar... insana hiç şehvet verilmeseydi, o, yemek istemeyecek, uykuya karşı ihtiyaç duymayacak, evlenmeyi düşünmeyecek, karşı cinslere arzu ve iştiyâkı olmayacak ve böylece nesil üremeyecek, dolayısıyla da insanlık tükenip gidecekti. Bir de bu işin ifrat durumu vardır. Bu

durumda da insan saldırgandır, sınır tanımaz. Harama nazır pencereleri açar, perdeleri kaldırır, sınırları aşar, haram dairesi içine girer ve Allah'ın hudutlarını ayaklar altına alır çiğner...

İşte, “şeriat, İslâm, doğru ve mûtedil yol” denilen sırât-ı müstakîm, bütün bu ifrat ve tefritlerden uzak bir hadd-i vasattır. Bu ilâhî nizamı kendisine düstur edinenler de, sırât-ı müstakim erbabı olarak vasıflandırılır. Kimdir bunlar? Bunlar **haramdan tiksinti duyan ve helâle karşı hâhişkâr bulunan.. ve haram korkusuyla şüpheli olan şeyleri dahi yer yer terk eden Allah'ın mü'min kullarıdır.**

Şehvet duygusunda gösterdikleri hadd-i vasat diğer duygularda da aynıdır. Onların dışında bulunanlar da, ya ifrat ya da tefrit içindedirler.

Irz, namus ve bütün mukaddesatı çiğnenirken öfkelenmeyen ve sadece sâmit infialle olanları seyreden kimse, öfkenin tefritini yaşıyor demektir. Bir de, her şeye öfkelenen ve her hadisede fırtına koparan tipler vardır ki, bunlar da işin ifratındadırlar. Hâlbuki mü'min, öfkelenen şeylere karşı öfkelenir ve diğer hususlarda sabırlı davranır. Demek ki, eğer bu duygu verilmeseydi, pek büyük şer husule gelecekti... Belki öfke kendisi de şer gibi görünür, fakat bazen, bu şer bir çok hayırlara dâyelik yapar. Bu hususta en güzel misâl Allah Resûlü'dür: Bir bedevi gelerek cübbesinin yakasından tutar ve çeker. Allah Resûlü gayet sakin ve soğukkanlı sorar: “Ne istiyorsun?” Adam küstahça: “Hakkımı!” der. Ve Allah Resûlü (s.a.s.) mütebessim bir çehreyle yanındakilere: “Bu adama hakkını verin” buyurur.

Aynı insan, hakkın çiğnendiği ve hakikatin horlandığı bir yerde aslanlar gibi kükrer, o işin üzerine yürür ve ihkâk-ı hak edeceği ânâ kadar da dur-otur bilmezdi.

Bir de akıl gücü vardır. Bu akıl gücünün ifratında diyalektik ve kuru mantık yapılıdır. Kitleler yanlış yollara sürüklenip götürülür, insanlık dalâlete atılır, yığın yığın yalanlar söylenir.. kitleler de şuursuz, hissiz câmidler gibi bunların arkalarından sürüklenir gider. Ta'dil edilmemiş bu mantık, aldatmada kullanılan bir mantıktır. Selim ve münsif bir mantık sahibi kimse ise “Sözlerimi mihenge vurun; eğer yanlış ve kötü çıktıysa bana havale edin” diyerek gerçek mantığın ne işe yaradığını, mantığın tarik-i müstakimini ve mantıkta doğru yolu tayin etmektedir. Mantığın bir de tefridi vardır. Evet, en basit meseleleri anlamama, akılsızlık ve bunaklık, mantığın tefritidir. Ve mantığın orta şekline gelince; kimseyi aldatmaz, kandırmaz, iyiyi kötü, kötüyü iyi göstermez; nasılsa, hangi fitrata sahipse öyle görünmeye çalışır. Bu da mü'minin yoludur ki, Kur'ân'da: **الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ** **اهْدِنَا** derken, bizim de günde kırk defa Allah'tan istediğimiz bu yolu kasteder. (Fatiha Üzerine Mülâhazalar)

Altıncı Kelime: اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ dir.

Bundaki hüccete gayet kısa bir işaret şudur: Evet nasıl bir yerden bir yere giden yolların ve bir noktadan uzak bir noktaya çekilen hatların en kısası ise, en doğrusudur ve müstakimidir. Aynen öyle de; maneviyatta ve manevî yollarda ve kalbî mesleklerde en doğrusu, en müstakimi ise en kısa ve en kolaydır. Meselâ: Risâle-i Nur'da bütün müvazeneleri ve küfür ve îman yollarının mukayeseleri kat'î gösteriyorlar ki; îman ve tevhid yolu, gayet kısa ve doğru ve müstakim ve kolaydır. Ve küfür ve inkâr yolları gayet uzun ve müşkilâtlı ve tehlikelidir. Demek bu istikametli ve hikmetli ve her şeyde en kısa ve kolay yolda sevk edilen bu kâinata, elbette şirk ve küfrün

hakikatleri olamaz ve îman ve tevhidin hakikatleri, bu kâinata güneş gibi lâzım ve vâcibdir. Hem ahlâk-ı insaniyede en rahat, en faydalı, en kısa, en selâmetli yol ise sırat-ı müstakimde, istikamettedir. Meselâ: Kuvve-i akliye, hadd-i vasat olan hikmeti ve kolay, faydalı istikameti kaybetse, ifrat veya tefritle muzır bir cerbezeye ve belalı bir belahete düşer, uzun yollarında tehlikeleri çeker. Ve kuvve-i gadabiye, hadd-i istikamet olan şecaati takib etmezse; ifratla çok zararlı ve zulümlü tehevüre ve tecebbüre ve tefritle çok zilletli ve elemli cebanet ve korkaklığa düşer.. istikameti kaybetmesinin, hatasının cezası olarak daimî, vicdanî bir azabı çeker. Ve insandaki kuvve-i şeheviye, selâmetli istikameti ve iffeti zayı' etse; ifratla musibetli, rezaletli fücra, fuhşa ve tefritle humuda, yani nimetlerdeki zevk ve lezzetten mahrum düşer ve o manevî hastalığın azabını çeker.

İşte bunlara kıyasen, hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyenin bütün yollarında, istikamet en faydalı ve kolay ve kısadır. Ve sırat-ı müstakim kaybedilse, o yollar pek belalı ve uzun ve zararlı olur. Demek **إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ** pek çok câmi' ve geniş bir dua, bir ubudiyet olduğu gibi bir hüccet-i tevhide ve bir ders-i hikmete ve bir talim-i ahlâka işaret eder.

Şahsî İstikameti Koruma

İstikamet üzere yürüyebilmek için neler yapılması gerekir?

Yolun başında, neticeye ulaşmak için istikamet şart ve bir yol azığıdır; **sülûkün nihâyetinde** ise, Hakk'ı bilmenin bedeli, Hak mârifetine ermenin de şükrüdür ki **vâcib** sayılır. **İşin başında** zikzakların yaşanmaması, yol esnasında ferdin **kendini murâkabesi**, **nihâyetinde de** O'nunla alâkalı olmayan **bütün düşünce ve davranışlara karşı kapanması**, istikamet **önemli** alâmetlerindendir..

Efendimiz de, bu hususa temas buyurarak: **“Kulun kalbi müstakim olmadıkça imanı müstakim olamaz, lisânı dosdoğru olmayınca da kalbi müstakim olamaz.”** ferman ederler. Bir başka beyanlarında ise: **“Her sabah insanoğlunun uzuvları lisâna karşı: ‘Bizim hakkımızda Allah’tan kork; zîra sen müstakim olursan biz de müstakim oluruz; sen eğri-büğrü olursan biz de eğriliriz’ derler.”** diye önemli bir mevzuu ihtarda bulunur. (KZT-1)

İnanan bir insanın, inancını mutlaka **amel zeminine** koyması şarttır. **İman ve amel** kişinin duygularını baskı altına alınca, onun davranışlarında da istikamet belirmeye başlar. (Ölçü veya Yoldaki Işıklar)

İstikamet İçin Sünnet-İ Seniyye'ye İttiba Şarttır

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hilkaten en mutedil bir vaziyette ve en mükemmel bir surette halk edildiğinden, harekât ve sekenatı, itidal ve istikamet üzerine gitmiştir. Siyer-i Seniyyesi, kat'î bir surette gösterir ki: Her hareketinde istikamet ve itidal üzerine gitmiş, ifrat ve tefritten ictinabı etmiştir.

Bütün Sünen-i Seniyyesinde, ahvâl-i fitriyesinde ve ahkâm-ı şer'iyyesinde, hadd-i istikameti ihtiyar edip zulüm ve zulümat olan ifrat ve tefritten, israf ve tebzirden ictinab etmiştir. Hatta tekellümünde ve ekl ve şürbünde, iktisadı rehber ve israftan kat'iyyen ictinab etmiştir. Bu hakikatin tafsilâtına dair binler cild kitab te'lif edilmiştir. (11. Lema)

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا “Allah’ı ve ahiret gününü uman ve Allah’ı çok zikredip,
Allah’la irtibatını kavî tutan ehl-i iman için, doğrusu Resûlullah misal alınacak insandır; O’nda,
misal edinme adına çok güzel şeyler vardır.”

Değişik yönlere giden yollarda istikameti bulabilmek ve sırat-ı müstakîmde istikamet üzere yürüyebilmek için, istikameti temsil eden insana ittiba etmek, O’nun sünnetine uymak, yapılması gerekli olan biricik iştir. (Sonsuz Nur-2)

Kalb İstikametini Koruyabilmenin Diğer Yolları:

Kalbin rikkat kesbetmesinin en önemli vesilesi, **tefekkür etmek ve kâinatı ibret nazarıyla süzmektir**. Tefekkür sayesinde, kalb nurlanır, vesvese ve şüphelerden sıyrılır, şeytanın hile ve desiselerine karşı dayanıklılık kazanır. Aksi hâlde, **okumayan, düşünmeyen ve kendini yenilemeyen kimseler, sararır solar ve savrulur giderler**. Bu itibarla, ülfete düşmemek ya da düşme eşiğinde bulunanları oradan çekip almak için **âfâkî ve enfüsî sağlam bir tefekkür şarttır**. Mâzînin altın sayfalarında sık sık seyahat etmek, zaman zaman düşünce ufku aydın, vecd ve heyecan insanların atmosferinde bulunmak ve bazı müesseseleri ziyaret edip oradaki zinde insanlardan aşk u şevk almak da ülfetten kurtulmanın mühim vesilelerindedir. Kalb ve düşüncenin istikamet ve canlılığını muhafaza etmek için, **Resûl-ü Ekrem Efendimiz’in hayat-ı seniyyelerini mütalâa etmek**, Sahabe-i kiramin, Tâbiîn-i izâmın ve sırasıyla asırlara ışık tutan **sâlih kimselerin örnek hayatlarına** ait tabloları okumak ve dinlemek de bir başka çaredir. (Ölümsüzlük İksiri)

İstikamet Üzere Kalabilmenin Bir Yolu da İhsan Şuuruyla Hareket Etmektir

Oysa kaymalara karşı koyabilmek için sağdan-soldan destekli bir imana ihtiyaç vardır. Her zaman Hakk’ın huzurunda bulunuyor olma mülâhazasıyla sürekli temkin ve istikamet kollama ya da konumunun gerektirdiği mârifet ve şuurla **“Ben bir hakir kulum, her nefesimde, her an-ı seyyâlemde muhtaç olduğum Mevlâ’dan nasıl gaflet ederim.”** diyerek, hep uyanık, hep mahviyet içinde, hep gözü Hakk’ın kapısının aralığında ve mevsimi gelince iltifat göreceği düşüncesiyle sürekli ümitli, herhangi bir itaba uğrayacağı endişesiyle de kalbi güvercinlerin kalbi gibi tir tir titrer vaziyette olma hâli sağlam bir imanın neticesidir. Böyle bir iman, İslâm ve ihsan şuuru, Kur’ân’ın **“Kim ihsan şuuruyla yüzünü (kendini) Allah’a teslim ederse muhakkak ki o en sağlam kulpa sarılmıştır.”** (Lokman, 31/22) diyerek ifade buyurduğu **“Urvetü’l-vüska”**, yani, kopmayan, kırılmayan, parçalanmayan, kendisine tutunanı yolun zikzaklarında düşürüp bırakmayan, en sağlam kulp, Rabbe karşı güven ve emniyet bağı mesabesindedir. (Ümit Burcu)

Sırat-ı Müstakîm üzere kalabilmek için devamlı **Allah’a sığınmak ve hep dua etmek** lâzım. Kalpler, O’nun elindedir. Kalbe kalbe denmesinin bir sebebi de, onun sürekli dönüp durması, bir halden başka bir hale kalb olmasıdır. **Hiç birimiz, garantide değiliz**. Bugün oturan bir arkadaşı, başına gelenleri, ailesinin, çocuklarının durumunu anlattı. Allah, ağır imtihan ediyor. Bizi öyle imtihanlardan muhafaza buyursun.

Geçmiş hayatımıza dönüp baktığımızda, Allah’ın bizi çok tehlikelerden koruduğunu görürüz. Çok mehâlîke yaklaşıp da tam düşeceğimiz anda Allah tutmuş ve kurtarmıştır. Bu itibarla, Allah’a çok sığınmak ve çok güvenmek lâzımdır. (Amerika’da Bir Ay)

İctimâî İstikameti Koruma

Birbirimize karşı kalp istikametini nasıl koruyabiliriz?

İnsanların birbirine karşı kalp istikametini korumaları çok önemlidir. Gönüllüler hareketi için ise bu önemli olmanın çok ötesinde bir vazife ve vecibedir. Bu konuma ulaşmak için bazı hususlara dikkat edilmesi gerekir. Bunlar sırasıyla;

1- Başkalarının düşüncelerine saygı göstermek. Mesela, akıl, mantık ve muhakeme kendi görüşümüzü yüzde yüz doğrulasa, riyazî kriterler aksine ihtimal vermeyecek ölçüde bizi desteklese bile, kendi düşüncemiz ve görüşümüzde diretmek karşı tarafı hafife almak demektir ve ciddi rahatsızlık doğurur. Herkesin tercih edilecek güzel yanları vardır. Eğer bunlar başkaları tarafından zamanında görülüp takdir edilmez ve alkışlanmazsa rencide olurlar. Önleri kapanır ve bir türlü inkişaf edemezler. Onun için hem kabiliyetlerin inkişafı hem de mutlak manada insana saygı adına bu şekilde hareket etmek gerekir. Aramızdaki vifak ve ittifaka halel gelmemesi için kendi doğrularımızın onlar tarafından anlaşılabilmesi için uzun müddet beklememiz de gerekebilir.

2- Kalp istikametini korumada ikinci husus feragat ve fedakârlıktır. İnsan iradî bir varlıktır. Bu açıdan her insanın kendine has düşünceleri, tercihleri, arzuları ve istekleri vardır. Onların gerçekleşmesi kimileri için hayat-memat meselesidir. Kimileri içinse değil. Vifak ve ittifakın korunması ana gaye olduğuna göre bazen bazılarının düşüncelerinden feragat ve fedakârlık yapması gerekir.

3- Birbirinizin gıyabında söylenen ve yazılan sözler. Daha önceleri çeşitli vesilelerle defalarca ifade ettiğim gibi dostlar, kader birliği yapan insanlar birbirlerinin gıyabında onları medh u sena edici, iyi yanlarını ön plana çıkartıcı sözler söylemeli, konuşmalar yapmalı, hatta mektuplar yazmalıdır. Bunun kalp istikametini sağlama açısından şu faydası var; eğer birisi arkadaşını başkalarının yanında medh u sena etti veya destanvârî, âşıkane mektuplar yazdı ise, bir başka zaman onunla yüz yüze geldiğinde veya gıyabında konuşmak zorunda kaldığında öncekilere ters, nâsezâ nâbecâ sözler söyleyemez. Bir bakıma önceki sözler ve mektuplarla kendini bağlamıştır o. Kaldı ki gıybet de suizan da haram. (GU/Perspektif)

Cemaatte İstikamet Üzere Olmak Daha Kolaydır

Cemaat, ahir zamanın eritici ve öğütücü dalgalarına karşı koruyucu bir sed ve siperdir. Ferdî yaşanan bir Müslümanlıkta, pek çok yanlışlıkların olma ihtimaline karşılık, cemaatleşmede bu ihtimal daha azdır. Ayrıca ferdî yaşayanlar cemaate açılan ve lütfedilen nuranî atmosfer ve iklimlerden mahrumdurlar.

Cemaatte müşterek hareket vardır ve olmalıdır. Ve yine cemaatte istikamet ve isabet şansı daha fazladır. Zira bir yanda elli-yüz insanın düşünce muhassalası, diğer yanda da, dâhi bile olsa, tek başına bir insanın karihası; evet, kıyas bile edilemez. Bu sebeptendir ki Allah (c.c.) cemaat ile beraberdir. (Fasıldan Fasıla -1)

Özet

- 1- İman – amel beraberliği kişiye istikamet kazandırır.
- 2- İstikametli bir hayat için Efendimiz'in sünnet-i seniyyesine ittibâ mühimdir.

3- Cemaatte istikamet üzere olmak daha kolaydır.

4- Kalb istikametini koruyabilmenin yolları:

a-) Tefekkür etmek ve kâinatı ibret nazarıyla süzmek,

b-) Okumak ve kendini yenilemek,

c-) Rasûl-ü Ekrem Efendimiz'in ve salih insanların hayatlarını okuyup mütalaa etmek,

d-) İhsan şuuruyla hareket etmek,

5- İstikamet üzere kalmak insana ebedi bir hayat kazandırır.

Konuyu hatırlatan kelimeler: İman ve amel beraberliği, Sünnet-i seniyye, ifrat ve tefritlere sapmamak, iffet-şecaat-hikmet üçlüsü, tefekkür ve ihsan şuuru, cemaat içinde olmak, okumak

İSTİKAMET

Ayetlerle İstikamet.....	1
Hadislerle İstikamet.....	1
Risalelerde İstikamet.....	3
ÜMMETİM İSTİKAMETLE GİTSE.....	4
Pırlantada İstikamet.....	5
FUSSİLET SÜRESİ.....	8
Kurandan İdrake Yansıyanlar.....	11
SIRAT-I MÜSTAKİM ÜZERE KALABİLME.....	11
Kalb istikameti.....	11
Cemaatte istikamet üzere olmak daha kolaydır.....	15
KALP İSTİKAMETİNİ KORUMA 16.08.2003.....	15
Alan Belirlemesi.....	17

Ayetlerle İstikamet

قُلْ إِنِّي هَدَيْتَنِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قَيِّمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ
حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

“De ki: Rabbim beni doğru yola, İbrâhim'in dimdik ayakta duran, batıldan uzak, tamamen Hakka yönelmiş tevhid dinine iletti. O, asla müşriklerden olmamıştı.” En'am / 161.

فَاسْتَقِيمْ كَمَا أَمَرْتِ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

“Öyleyse ey Resulüm, sen beraberinde olup tövbe edenlerle birlikte, sana nasıl emredilmişse öyle dosdoğru hareket et. Aşırı gitmeyin. Çünkü O, yaptığınız her şeyi görmekte olup işlerinizin karşılığını da size verecektir.” Hud / 112.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا
تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

“Rabbimiz Allah'tır” deyip sonra da istikamet üzere, doğru yolda yürüyenler yok mu, işte onların yanına melekler inip: “Hiç endişe etmeyin, hiç üzülmeyin ve size vâd edilen cennetle sevinin!” derler. Fussilet / 30.

Hadislerle İstikamet

Süfyân İbni Abdullah radiyallahu anh şöyle dedi: Dedim ki, Yâ Resûlallah! Bana İslâmı öylesine tanıtt ki, onu bir daha senden başkasına sormaya ihtiyaç hissetmeyeyim. Yerkürenin kapkaranlık çehresini bir hamlede ışığa boğan Resûlullah sallallahu aleyhi ve

sellem şöyle buyurdular: “Önce Allah’a iman et, sonra da bu imanun gereği olarak dosdoğru, istikamet üzere ol!” Müslim, İmân 62. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 61; İbni Mâce, Fiten 12.

Ebû Hureyre radiyallahu anh’dan rivayet edildiğine göre, aydınlık düşünceleriyle karanlıkları bir solukta yerle bir eden Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdular: “Söz ve davranışlarınızda elden geldiğince itidali koruyun ve ifrat-tefrit arası dosdoğru bir tavır sergileyin. Bilin ki, hiç biriniz ameli sâyesinde kurtuluşa eremez.” Dediler ki: Sen de mi kurtulamazsın, ey Allah’ın elçisi? “(Evet) ben de kurtulamam. Tabii ki Rabbim beni rahmetiyle kucaklar ve her tarafımı rahmetiyle sararsa o başka!” Müslim, Münâfikîn 76, 78. Ayrıca bk. Buhârî, Rikak 18, Merdâ 19; İbni Mâce, Zühd 20

Ebu Sa’idi’l-Hudri radiyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm’dan anlatıyor: "Ademoğlu sabaha erince, bütün azaları, dile temenna edip: "Bizim hakkımızda Allah'tan kork. Zira biz sana tabiyiz. Sen istikamette olursan biz de istikâmette oluruz, sen sapıtırsan biz de sapıtırız!" derler."

İbnu Amr İbni'l-As radiyallahu anhüma anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, elinde iki kitap olduğu halde yanımıza geldi ve: "Bu iki kitap nedir biliyor musunuz?" buyurdular. Cevaben: "Hayır, ey Allah'ın Resûlü! bilmiyoruz. Ancak bildirmenizi istiyoruz!" dedik. Bunun üzerine sağ elindekini göstererek: "Bu Rabbülâlemin'den (gelmiş) bir kitaptır. İçerisinde cennet ehlinin isimleri mevcuttur. Hatta onların babalarının ve kabilelerinin isimler de mevcuttur ve sonunda da icmal yapmıştır. Bunlara asla ne ilave yapılır, ne de onlardan eksiltmeye yer verilir. Hiç değişmeden ebedi olarak sabit kalır" buyurdular. Sonra sol elindekini göstererek: "Bu da Rabbülâlemin'den bir kitaptır. Bunun içinde de ateş ehlinin isimleri, onların atalarının isimleri ve kabilelerinin isimleri vardır. En sonda da icmâllerini yapmıştır. Bunlara asla ne ziyade yapılır, ne de eksiltmeye yer verilir!" buyurdular. Ashabı sordu: "Öyleyse ey Allah'ın Resûlü, niye amel ediliyor? Madem ki her şey önceden olmuş bitmiş, yazılmış ve artık yazma işinden fariğ olunmuş (bir daha yapma gayreti de niye)?" Resûlullah şu cevabı verdi: "Siz amelinizle doğruyu ve istikameti arayın! İtidali koruyun, Zira, cennetlik olan kimsenin ameli, cennet ehlinin ameliyle sonlanır; (daha önce) ne çeşit amel yapmış olursa olsun. Keza cehennemlik olanın ameli de cehennem ehlinin ameliyle sonlanır, hangi çeşit amel ile amel etmiş olursa olsun!" Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm, sonra elindeki kitapları atıp, elleriyle işaret ederek dedi ki: "Rabbiniz kullardan artık fariğ oldu, bir kısmı cennetlik, bir kısmı da cehennemliktir."

Ebu Sa'idi'l-Hudri radiyallahu anh, Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm'dan anlatıyor: *"Ademoğlu sabaha erdimi, bütün azaları, dile temenna edip: "Bizim hakkımızda Allah'tan kork. Zira biz sana tabiyiz. Sen istikamette olursan biz de istikâmette oluruz, sen sapıtırsan biz de sapıtırız!" derler."*

Hiz. Sevbân radiyallahu anh anlatıyor: "Resûlullah aleyhissalâtu vesselâm buyurdular ki: *"Her hususta dosdoğru istikamet üzere olun; meyletmeyin. Ama buna güç yetiremezsiniz. Öyleyse bilin ki, en hayırlı ameliniz namazdır. Kâmil mü'minden başkası abdesti (hakkı ile) muhafaza edemez."*

Ebu Ümame radiyallahu anh, Resûlullah'tan naklen anlatmıştır: *"İstikamet üzere olun! İstikamet üzere olsanız, bu ne iyidir! Amellerinizin en hayırlısı namazdır. Abdesti ancak kâmil mü'minler (hakkıyla) muhafaza ederler."*

Risalelerde İstikamet

Gençlik Rehberi'nde izah edildiği gibi: Gençlik hiç şüphe yok ki gidecek. Yaz güze ve kışa yer vermesi ve gündüz akşama ve geceye değişmesi kat'iyetinde, gençlik dahi ihtiyarlığa ve ölüme değişecek. Eğer o fâni ve geçici gençliğini iffetle hayrata istikamet dairesinde sarfetse, onunla ebedî, bâki bir gençliği kazanacağını bütün semâvî fermanlar müjde veriyorlar.

Eğer sefâhete sarfetse, nasıl ki bir dakika hiddet yüzünden bir katlı, milyonlar dakika hapis cezasını çektirir. Öyle de, gayr-i meşrû dâiredeki gençlik keyfleri ve lezzetleri, âhiret mes'uliyetinden ve kabir azabından ve zevâlinden gelen teessüflerden ve günahlardan ve dünyevi mücâzatlarından başka, aynı lezzet içinde o lezzetden ziyade elemeler olduğunu aklı başında her genç tecrübe ile tasdik eder.

Meselâ: Haram sevmekte, bir kıskançlık eleme ve firak eleme ve mukabele görmemek eleme gibi çok ânızalar ile o cüz'i lezzet, zehirli bir bal hükmüne geçer. Ve o gençliğin su-i istimâli ile gelen hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklarıyla hapishanelere ve kalb ve rûhun gıdasızlık ve vazifesizliğinden neş'et eden sıkıntılarla meyhanelere, sefâhethânelere veya mezaristana düşeceklerini bilmek istersen; git, hastahanelerden ve hapishanelerden ve meyhanelerden ve kabristandan sor. Elbette ekseriyetle, gençlerin gençliğinin su-i istimalinden ve taşkınlıklarından ve gayr-i meşrû keyiflerin cezası olarak gelen tokatlardan eyvahlar ve ağlamalar ve esefler işiteceksin.

Eğer istikamet dâiresinde gitse; gençlik, gayet şirin ve güzel bir ni'met-i ilâhiyye ve tatlı ve kuvvetli bir vâsıta-i hayrat olarak âhirette gayet parlak ve bâkî bir gençlik netice

vereceğini, başta Kur'an olarak çok kat'î âyâtıyla bütün semâvî kitablar ve fermanlar haber verip müjde ediyorlar. Mâdem hakikat budur. Ve mâdem helâl dâiresi keyfe kâfidir. Ve mâdem haram dâiresindeki bir saat lezzet, bazan bir sene ve on sene hapis cezasını çektirir. Elbette gençlik ni'metine bir şükür olarak, o tatlı ni'meti iffette, istikamette sarfetmek lâzım ve elzemdir.

Asay-ı Musa, 5. Mesele

EFENDİMİZİN HAREKET VE SEKENATI

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, hilkaten en mutedil bir vaziyette ve en mükemmel bir surette halkedildiğinden, harekât ve sekenatı, itidal ve istikamet üzerine gitmiştir. Siyer-i Seniyyesi, kat'î bir surette gösterir ki: Her hareketinde istikamet ve itidal üzerine gitmiş, ifrat ve tefritten içtinab etmiştir.

Evet Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm, bütün efal ve akvâl ve ahvâlinde istikamet, kat'î bir surette görünüyor. Meselâ: Kuvve-i akliyenin fesad ve zulmeti hükmündeki ifrat ve tefriti olan gabavet ve cerbezeden müberra olarak, hadd-i vasat ve medâr-ı istikamet olan hikmet noktasında kuvve-i akliyesi daima hareket ettiği gibi; kuvve-i gazabiyenin fesadı ve ifrat ve tefriti olan korkaklık ve tehevürden münezze olarak, kuvve-i gadabiyenin medâr-ı istikameti ve hadd-i vasatı olan şecaat-ı kudsiye ile kuvve-i gadabiyesi hareket etmekle beraber; kuvve-i şehviyenin fesadı ve ifrat ve tefriti olan humud ve fücordan musaffa olarak, o kuvvenin medâr-ı istikameti olan iffette, kuvve-i şehviyesi daima iffeti, âzamî mâsumiyet derecesinde rehber ittihaz etmiştir. Ve hâkeza...

Bütün Sünen-i Seniyyesinde, ahvâl-i fitriyesinde ve ahkâm-ı şer'iyyesinde, hadd-i istikameti ihtiyar edip zulüm ve zulümat olan ifrat ve tefritten, israf ve tebzirden içtinab etmiştir. Hatta tekellümünde ve ekl ve şürbünde, iktisadî rehber ve israftan kat'iyyen içtinab etmiştir. Bu hakikatın tafsilâtına dair binler cild kitab te'lif edilmiştir.

11. Lema

ÜMMETİM İSTİKAMETLE GİTSE

Rivayette var ki: "Ümmetim istikametle gitse, ona bir gün var." Yani ...bin sene hâkîmane ve mükemmel yaşayacak. Eğer istikamette gitmezse, ona yarım gün var. Yani ancak beşyüz sene kadar hâkimiyeti ve galibiyeti muhafaza eder.

Allahu a'lem, bu rivayet kıyametten haber vermek değil; belki İslâmiyetin galibane hâkimiyetinden ve hilafetin saltanatından bahseder ki, ayn-ı hakikat ve bir mu'cize-i gaybiye

olarak aynen öyle çıkmış. Çünkü Hilafet-i Abbasiye'nin âhîrinde, onun ehl-i siyaseti istikameti kaybettiği için, beşyüz sene kadar yaşamış. Fakat ümmetin heyet-i mecmuası ise istikameti kaybetmediğinden Hilafet-i Osmaniye imdada gelip binüçyüz sene kadar hâkimiyeti devam ettirmiş. Sonra Osmanlı siyasiyyunları dahi istikameti muhafaza edemediğinden, o da ancak (hilafetle) beşyüz sene yaşayabilmiş. Bu hadîsin mu'cizane ihbarını, Hilafet-i Osmaniye kendi vefatıyla tasdik etmiş. Bu hadîsi başka risalelerde dahi bahsettiğimizden burada kısa kesiyoruz. **5. Şua, Onsekizinci Mesele**

Evet nasıl bir yerden bir yere giden yolların ve bir noktadan uzak bir noktaya çekilen hatların en kısası ise, en doğrusudur ve müstakimdir. Aynen öyle de; maneviyatta ve manevî yollarda ve kalbî mesleklerde en doğrusu, en müstakimi ise en kısa ve en kolaydır. Meselâ: Risâle-i Nur'da bütün müvazeneleri ve küfür ve îman yollarının mukayeseleri kat'î gösteriyorlar ki; îman ve tevhid yolu, gayet kısa ve doğru ve müstakim ve kolaydır. Ve küfür ve inkâr yolları gayet uzun ve müşkilâtlı ve tehlikelidir. Demek bu istikametli ve hikmetli ve herşeyde en kısa ve kolay yolda sevkedilen bu kâinatta, elbette şirk ve küfrün hakikatları olamaz ve îman ve tevhidin hakikatları, bu kâinata güneş gibi lâzım ve vâcibdir.

Hem ahlâk-ı insaniyede en rahat, en faydalı, en kısa, en selâmetli yol ise sırat-ı müstakimde, istikamettedir. Meselâ: Kuvve-i akliye, hadd-i vasat olan hikmeti ve kolay, faydalı istikameti kaybetse, ifrat veya tefritle muzır bir cerbezeye ve belalı bir belahete düşer, uzun yollarında tehlikeleri çeker. Ve kuvve-i gadabiye, hadd-i istikamet olan şecaati takib etmezse; ifratla çok zararlı ve zulümlü tehevüre ve tecebbüre ve tefritle çok zilletli ve elemli cebanet ve korkaklığa düşer.. istikameti kaybetmesinin, hatasının cezası olarak daimî, vicdanî bir azabı çeker. Ve insandaki kuvve-i şehevîye, selâmetli istikameti ve iffeti zayı' etse; ifratla musibetli, rezaletli fücûra, fuhşa ve tefritle humuda, yani nimetlerdeki zevk ve lezzetten mahrum düşer ve o manevî hastalığın azabını çeker. İşte bunlara kıyasen, hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyenin bütün yollarında, istikamet en faydalı ve kolay ve kısadır. Ve sırat-ı müstakim kaybedilse, o yollar pek belalı ve uzun ve zararlı olur.

15. Şua, Altıncı Kelime

Pırlantada İstikamet

Doğruluk demek olan istikamet; ehl-i hakikatça, itikatta, amelde, muâmelâtta ve yeme-içme gibi bütün davranışlarda ifrat ve tefritten sakınıp, nebîler, sıddîkler, şehidler ve sâlihlerin yolunda yürümeye îtinâ gösterme şeklinde yorumlanmıştır ki,

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

âyeti, işte bu ölçüde Allah'ın rubûbiyetini itiraf ve O'nun birliğini tasdik edip, iman, amel ve muâmelelerinde peygamberlerin yürüdüğü şehrahta yürüyenleri, ötelede saf saf meleklerin karşılayıp, bin bir korku ve tasanın kol gezdiği o ürpertici vasatta onları, müjdelerle coşturacaklarını haber veriyor.

İstikamet; tabiat mertebesinde mükellefiyetleri yerine getirmek, benlik mertebesinde hakikat-i şeriata muttali olmak, ruh mertebesinde mârifete açılmak, sır mertebesinde de rûh-i şeriati zevk etmekten ibaret görülmüştür. Bu mertebeleri bihakkın görüp gözetmenin ne kadar güç olduğunu anlatması bakımından o en büyük ruh ve mânâ insanının: “Hûd suresi ve benzerleri iflâhımı kesip beni yaşlandırdı.” sözü –ki

“Emrolunduğun gibi dosdoğru ol.” âyetine işâret buyuruyorlardı- ne mânidardır!

Zâten O'nun duygu, düşünce ve davranışları da hep istikamet edâlı değil miydi.? Ve huzur-u ruhefzâlarına kurtuluş ve ebedî saadete eriş beklentileriyle sığınan bir sahâbiye:

“Allah'a iman ettim de, sonra da dosdoğru ol.” diyerek, iki cümlelik “cevâmiü'l-kelim” ile, bütün itikâdî ve amelî esasları câmi' bulunan istikameti hatırlatmıyor muydu?

Hâlinde istikamet olmayan hak yolcusunun; bütün sa'y ü gayreti boşa gideceği gibi, israf ettiği zamandan ötürü de, böyle birinin her zaman sorgulanması söz konusu olabilir. Yolun başında, neticeye ulaşmak için istikamet şart ve bir yol azığıdır; sülûkün nihâyetinde ise, Hak'ı bilmenin bedeli, Hak mârifetine ermenin de şükrüdür ki vâcib sayılır. İşin başında zikzakların yaşanmaması, yol esnasında ferdin kendini murâkabesi, nihâyette de O'nunla alâkalı olmayan bütün düşünce ve davranışlara karşı kapanması, istikametın önemli alâmetlerindendir..

كَيْبِي دَانِم زِ أَهْلِ اسْتِقَامَتٍ كِه بَاشْدُ بَرِ سَرِ كُوِي هِدَايَتِ

بَا أَنْوَارِ هُوِيَتِ جَانِ سُپِرْدِه زِ أَوْسَاخِ طَبِيْعَتِ پَاكِ مُرْدِه

“İstikamet erlerinden birini bilirim ki, hidâyet köyünün başını tutmuş durur. Bu hüviyet nurlarına canını ısmarlamış ve tabiat kirlerinden pâk olarak ölmüştür.” diyen hak dostu ne hoş söyler!

Kul, her zaman istikametın tâlibi olmalı, keşf ü kerâmetin değil; zîrâ istikameti isteyen Allah, harikulâdelere dilbeste olan da kuldur. Bizim gönül kaptırdıklarımız mı, yoksa Allah'ın istedikleri mi..?

Bâyezid-i Bistâmî'ye: "Falan kimse suda yürüyor, havada uçuyor." dediklerinde, Hazret: "Balıklar, kurbağalar da suda yüzüyor; sinekler, kuşlar da havada uçuyor. Görerseniz ki bir adam seccadesini suya sermiş yüzüyor veya havada bağdaş kurmuş oturuyor; zinhâr ona iltifat etmeyiniz! Onun hâl ve hareketlerindeki istikamete ve onların da sünnete uygunluğuna bakınız!"⁵ buyurur.. ve bize, hârikalar atmosferinde pervâz etmeyi değil, istikameti ve kulluk zemîninde yüzü yerde olmayı salıklar..

İstikâmet, Hakk'a kurbet yolunda üç basamaklı bir merdivenin son basamağıdır. İlk menzil "takvîm"dir ki; hak yolcusu, bu mertebede İslâm'ın nazarî ve amelî bölümlerinde temrinat yapa yapa onu tabiatının bir parçası hâline getirerek, bir ölçüde nefsini aşmaya muvaffak olur. İkinci menzil "ikâmet" ve "sükûn"dur ki; sâlik âlem-i emre âit mesâvîden –ki riyâ, süm'a, ucub gibi kullukla telifi imkânsız yaramaz şeylerdir– uzaklaşarak, kalbini şirke ve şirk şâibelerine karşı korumaya alır. Üçüncü menzil, "istikamet"tir ki, bu makam, Hak yolundaki seyyaha sır kapılarının aralandığı makamdır ve ilâhî vâridâtın kerâmet ve ikram unvânıyla indiği kutup noktadır. Bu mânâdaki istikamet ehl-i hak arasında biline geldiği şekliyle çok defa âdiyattan sıyrılarak, "yedullah" kuşağında "kadem-i sıdk" üzere yaşamaktır ki, burası aynı zamanda ilâhî eltâfin sağanak sağanak olduğu bir hârikalar iklimidir. Bu iklimde çiçekler hiç solmaz.. burada yamaçlar kar-kış bilmez.. ve burada hep baharlar tullenir durur ki

بِئَانٍ وَأَنْ لَوْ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَاهُمْ مَاءً غَدَقًا beyânı da bu temâdi ve ölümsüzlüğü ifade etmektedir. Zîra, âyette "سَقَيْنَا" yerine "أَسْقَيْنَا" buyurulması bu gerçeğe parmak bastığı gibi, "مَاءً غَدَقًا"nın bol su mânâsına gelmesi ve "اسْتَقَامُوا"daki "س" in de talebi tazammun etmesi, burada bize bilhassa şu hususu hatırlatmaktadır: Siz tevhid üzere taleb-i ikâmet, Allah ve Resûlü'yle aranızdaki ahitlere riâyet ve ilâhî hudutları da koruyup-kolladığımız sürece suyu kesilmez bu çeşme hep akacaktır.

Efendimiz de, bu hususa temas buyurarak: "Kulun kalbi müstakim olmadıkça imanı müstakim olamaz, lisânı dosdoğru olmayınca da kalbi müstakim olamaz." ferman ederler. Bir başka beyânlarında ise: "Her sabah insanoğlunun uzuvları lisâna karşı: 'Bizim hakkımızda

Allah'tan kork; zîra sen müstakim olursan biz de müstakim oluruz; sen eğri-büğrü olursan biz de eğriliriz' derler.” diye önemli bir mevzuu ihtarda bulunur.

Son olarak bir can alıcı hatırlatmayı da Es'ad Muhlis Paşa'dan dinleyelim:

“İstikamette gerektir revîş-i sıdk u sebât

Kademin merkeze koy, devrede perkârın ucu.”

اللَّهُمَّ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْمُتَّقِينَ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ

KZT 1

FUSSİLET SÛRESİ

İstikamet; hayatı sürekli dosdoğru olma yönünde sürdürmek, doğrunun peşinden koşmak ve ömür boyu doğruyu kollamak demektir. Kur'ân-ı Kerim [فَاسْتَقِيمُوا] diyerek doğru olmamızı ve o yolda yürümemizi emir buyurur ve salıklar. İcmalî mealini vermeye çalıştığımız âyet-i kerime de işte bu doğrulara müjdeler vermektedir. Zaten doğruların o en doğrusu Hz. Muhammed'e (sallallâhu aleyhi ve sellem), فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتُ “Emrolunduğun gibi dosdoğru ol.” mesajı verilerek, bilkuvve O'nun fitratında mündemiç bulunan doğruluğun bilfiil tatbikinin istenmesi de bunu göstermiyor mu?

Evet o Zât'a فَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتُ denilerek Hak nezdinde doğruluk ne ise, işte o istenmektedir. Aslında bizim Cenâb-ı Hakk'ın istediği mânâda bir doğruluğu kavramamız da, yaşamamız da oldukça zordur. Onun için emir mutlak gelmiş ve bize şu tenbih yapılmıştır: Sizler gücünüz ve kabiliyetiniz ölçüsünde Allah'ın emir ve yasaklarına riayet hususunda dosdoğru olunuz!.. Evet istenen budur ve Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) de bir hadis-i şeriflerinde bu mânâya parmak basar; “Allah'ın yasaklarından kaçının; emrettiklerini de gücünüz yettiğince yerine getiriniz.” buyurur. Görüldüğü gibi burada zina, hırsızlık, içki gibi münker ve yasak olan fiillerde “gücünüz yettiğince” kaydı yok.

İstikamet; dünya ve ukbâ saadetini tekeffül eden ve Allah'ın Kur'ân'da ifade buyurduğu önemli bir kısım müjdelere esas teşkil etmektedir. Başka yerlerde daha teferruatlıca anlatıldığı için, burada sadece farklı bir iki nükteye temas etmek istiyoruz:

1) İstikamet; yolun başında olan bir insana –geniş mânâda da ele alabilirsiniz– bir cemaate, millete, bir devlete çok önemli bir zâd u zahîredir. İstikamet azığından mahrum olarak yola çıkanlar, yollarda takılıp kalır ve kat'iyen hedeflerine ulaşamazlar. Hâlbuki

mü'min için esas olan, Allah'ın (celle celâluhu) göstermiş olduğu hedefe ulaşabilmektir. Bu hedef ister şahsî, ister ailevî, isterse içtimaî hayatımız adına olsun; çok fark etmez...

Evet, gerek ferdî yaşayışımızda ve gerekse millî hayatımızdaki başarılarımızda istikamet, olmazsa olmaz bir rükündür. Bazılarımız bir kısım eğriliklerle ve yalanla dolanla bugün bazı başarılar elde edip kitleleri arkamızdan sürükleyebilsek de hakikatler ayan beyan ortaya çıkınca kazandığımız şeyler bir bir elden gidecek ve biz elde ettiğimiz onca imkânla beraber yeniden kazanma itibarını da kaybedeceğiz. Evet istikamet öyle bir kredidir ki, onu kaybettiğinizde, bunu gören kimseler o güne kadar size kazandırdıklarını bir bir elinizden alabilirler. İstikamet bu ölçüdeki kazandırıcılığı ve aksinin kaybettiriciliğinden olmalı ki Allah Resûlü (sallallâhu aleyhi ve sellem) "شَيْبِئِي سُورَةُ هُودِ" "Beni Hud sûresi ihtiyarlattı, iflahımı kesti." buyurur. Neden olmasın ki, o sûre içinde "Emrolunduğun gibi dosdoğru ol." âyeti var. Demek nebi bile olsa istikamet-i tâmmeye mazhariyet endişesi zail olmuyor. Olmuyor ve O İstikamet Kahramanı (sallallâhu aleyhi ve sellem), bana bir şeyler tavsiye et diyen bir sahabiye "قُلْ أَمِنْتُ بِاللَّهِ ثُمَّ اسْتَقَمَّ" "Önce, Allah'a iman ettim, de, sonra da dosdoğru, istikamet üzere ol." irşadında bulunuyor.

Sen bu çerçeveyi koruduktan sonra düşmanların veya seni hazmedemeyen hazımsız dostların sana çamur atsalar bile, bir gün gelir kaderin beraatı mutlaka tecellî eder, muvakkaten kaybettiklerinin kat katını bir hamlede kazanırsın. Elverir ki her şeye rağmen istikametten ayrılmayasın.

2) Şayet insan doğru hareket etmiyorsa, ömür boyu hep endişeli yaşar; yaşar ve hep ya bu kirli çamaşırlarım ortaya çıkarsa korkusunu taşır. Hele bir de aynı yanlışlıkları paylaştığı kimseler varsa, bütün bütün korku içinde oturur-kalkar ve acaba ne zaman arkamdan vurulacağım telaşıyla kıvranır durur.. kıvranır durur zira "Hırsızlar dövüşünce, çalınan nesne ortaya çıkarmış." fehvâsınca hep titrer, herkesi idare etmeye çalışır ve sürekli kuşku içinde bulunur.

3) Şimdi de Bediüzzaman Hazretlerinin istikametle alâkalı bir tespitiyle konunun bir başka buudunu arz etmeye çalışalım.

O, geri kalışımızın sebeplerini sıraladığı bir yerde (mealen) der ki: "Bazen doğru bir netice ve hedefe yanlış vesilelerle gitmek isterler. Oysa doğru, doğru olduğu gibi, ona ulaştıracak vesileler de doğru olmalıdır." Başka bir tabirle, "Hak bir neticeye bâtil vesilelerle gidilmez ve gidilemez." Meselâ, politik oyunlarla, ne Allah'ın rızasına ulaşılabilir ne de Müslümanların yararına bir gayeye.. keza kitle ruh hâletini değerlendirerek bir yere varmaya

çalışmak bâtil bir vesiledir, insan kendi kendini aldatmış olur. Sun'î mualecelerle hakikate ulaşmak da öyledir... Bunların hiçbirini ne Allah Resûlü'nün hayatında ne de İslâm'ın hayata hayat olduğu devrelerde görmek mümkündür. Öyleyse, öyle bir yol kullanılmalı ve öyle bir metot takip edilmelidir ki onda hep doğruluk esas olsun. Aksi hâlde istikamet çizgisinde olmayan bütün çaba ve gayretler boşa gider ve bu metot yanlışlığından meydana gelen falso ve fiyaskoların hesabını da Allah mutlaka sorar. Zira niyet salih olsa da, kitleler yanlış yollara yönlendirilmiş, Müslümanlık imajı kirletilmiş ve din düşmanlarına koz verilmiştir.

Hâlbuki bu türlü, toplumu alâkadar eden meseleler meşveret ister. Geniş platformlarda fikir teatisi ister. Şimdi eğer siz, meşveret etmemiş, kimseyle fikir teatisinde bulunmamış iseniz, heva ve hevesinizle milleti maceraya sürüklemiştiniz demektir ki, Allah bunun hesabını mutlaka soracaktır. Maalesef bugün âlem-i İslâm'ın dört bir yanında sürekli bu yanlışlıklar yapılıyor. Suriye, Mısır ve Cezayir'de bunun en bariz örneklerine şahit oluyoruz. Irak, süper güçleri hesaba katmadan ve dünyanın nabzını tutmadan girdiği maceraların acısıyla kıvrım kıvrım.. böyle bir kör dövüşünde ölenler ölüp gitmiş, kalanlar da bir dilim ekmek, bir kutu ilaç uğruna kuyrukta canları çıkıyor. Yıkılan evler, bozulan yuvalar, dul kalan kadınlar, ebeveynini yitirmiş çocuklar.. ve altüst olmuş bir toplum. Rica ederim, bütün bunlara sebebiyet verenlere Allah (celle celâluhu) hesap sormayacak mı zannediyorsunuz?

Hâsılı, duyguda, düşüncede, davranışlarda doğruluk-dürüstlük üzerinde durmak imanın amelî yanı gibi bir keyfiyet arz etmektedir. Zaten selef-i salihîn ve Kur'ân'ın ilk muhatapları da, her biri istikametini bir yanıyla konuya böyle yaklaşmışlar. Kimisi **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَقَامُوا** ya tevhid düşüncesini korudu ve günaha girmediler şeklinde; kimisi Allah'a itaatte dürüst davrandı ve hileye sapsadılar biçiminde; kimisi Allah'a kullukta içten ve ihlâslı davrandılar mahiyetinde; kimisi de feraizi tastamam eda etme, iç ve dış bütünlüğü içinde bulunma yorumunda bulunmuşlardır ki, böyle davrananları melekler sekîne, temkin ve itminan esintileriyle her zaman ziyaret ederler.. evet şeytanî duygularla oturup kalkanlara sık sık şeytanlar ve ervah-ı habîse uğradığı gibi, iman ve istikamet sahiplerini de ervah-ı tayyibe ziyaretleriyle sevindirir ve gelecekleri adına onlara bişaretlerde bulunur ve: **تَنْزِيلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ** “Üzerlerine peyderpey melâike-i kiram iner, (onlara): ‘Korkmayın, gelecekte endişe duymayın, mahzun da olmayın; vaad olduğunuz Cennet'in muştusuyla neşelenin.’” der.

Bazılarına göre böyle bir nüzul ve bişaret, vefat esnasında; bazılarına göre “ba'sü ba'de'l-mevt” hengâmında; bazılarına göre de hem ölüm hem de yeniden diriliş anında gerçekleşmektedir. Kim bilir belki de bu önemli devrelerin hepsinin yanında, mü'mince

hayatın hemen her safhasında böyle bir nüzul sürekli yaşanmakta ve bu sayede inanan gönüllere hep sekîne, temkin ve itminan akmaktadır. Ancak bütün ömür boyu, kalbdeki iman çekirdeği sayesinde bir duygu, bir düşünce şeklinde yaşanan bu hâlet, vefat esnasında daha da netleşecek; mahşerde daha bir inkişaf edecek, Cennet'e adım atılınca da uhrevî realiteler ölçüsünde kudret ve rahmet destekli hakikî buudlarına ulaşacaktır.

إِلَيْهِ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ وَإِلَيْهِ الْمَرْجِعُ وَالْمَأْبُ

Kurandan İdrake Yansıyanlar

Biz, istikamet Müslümanları olarak güven vadeden tavırlarımızla gönüllere akmalıyız. Bugün bazı insanlar bize inanmıyor olabilir, Müslümanlar olarak yapageldiğimiz samimî işlerin ardında başka gayeler arayabilirler. Bu meselede de, başkalarını suçlama yerine bizim kendimizi tam ifade edemediğimiz hususu üzerinde durmalıyız. İnsanlar, en az kırk sene bizi seyretmeli; hiç sapmadan, Cenâb-ı Hakk'ın rızası dışında bir beklentiye girmeden, doğru Müslümanlığı yaşamaya çalıştığımızı görmeli. İşte, böyle bir kıvamda olduğunuz zaman göreceksiniz, insanlık fevc fevc size müracaat edecek ve sizi siz yapan hakikatlere koşacak.

Kırk Testi 1

SIRAT-I MÜSTAKİM ÜZERE KALABİLME

Sırat-ı Müstakîm üzere kalabilmek için devamlı Allah'a sığınmak ve hep dua etmek lâzım. Kalpler, O'nun elindedir. Kalbe kalbe denmesinin bir sebebi de, onun sürekli dönüp durması, bir halden başka bir hale kalb olmasıdır. Hiç birimiz, garantide değiliz. Bugün oturan bir arkadaş, başına gelenleri, ailesinin, çocuklarının durumunu anlattı. Allah, ağır imtihan ediyor. Bizi öyle imtihanlardan muhafaza buyursun.

Geçmiş hayatımıza dönüp baktığımızda, Allah'ın bizi çok tehlikelerden koruduğunu görürüz. Çok mehâlike yaklaşıp da tam düşeceğimiz anda Allah tutmuş ve kurtarmıştır. Bu itibarla, Allah'a çok sığınmak ve çok güvenmek lâzımdır.

Amerika'da Bir Ay

Kalb istikameti

İnsan, Cenâb-ı Allah'a her zaman muhtaçtır. Onun nimetlerine muhtaç olmasından daha çok, inâyet (yardım, ihsan) ve riayetine (koruyup gözetmesine) muhtaçtır. Hava, su ve yiyecek gibi şeylere muhtaç olan insanoğlunun bu maddî nimetlerden daha fazla kalb ve ruh

istikametinde beslenmeye ihtiyacı vardır. Samimî bir kul, Rabb'inden sürekli kalb ve ruh istikameti istemelidir.

Bir kulun “Nasıl olsa çizgiyi bir kere tutturdum” düşüncesi ve tavrı içine girmesi, sanki bir yerden sonra Allah Teâlâ'ya ihtiyacı yokmuş mânâsına gelir. Bu tavır, hiçbir zaman içine düşülmemesi gereken bir yanlışlıktır ve neticesi de ilhaddır (inanç bozukluğudur). Oysa her şey, her zaman ona muhtaçtır. İnsan, senelerce ibadet ü tâat yapsa da bunlar onun ruhunda istikamet sağlayıcı bir hale bürünmeyebilir. Her şeye rağmen ona düşen yine söz, tavır ve davranışlarıyla Cenâb-ı Hakk'a sığınmak, ondan ihlâs ve istikamet istemektir.

Bu konuda çok samimî ve yürekten olmak gerekir. İnsan altmış yetmiş yaşında olsa ve o zamana kadar imrenilecek bir hayat ortaya koymuş bulunsa bile, yine de yanlışlıklara düşebilir, hata yapabilir. Öyleyse inanan bir insan, canını ortaya koyarcasına, gönülden Cenâb-ı Hakk'a teveccüh etmeli, “Ya Rab, beni hidayetinden bir lâhza ayırma!... Sözüm, davranışım, konuşmam, el ayak hareketlerim ve hatta mimiklerimle küçük de olsa bir yanlışlığın içine düşürme. Bir dakikalık inhirafa düşeceksem emanetini hemen al” diyecek kadar candan olmalı.

Mesela, sesli Kur'ân-ı Kerim okuyor, samimî ve riyasız başladı; fakat bir aralık “Dışardakiler de duysalar iyi olur” düşüncesi aklından geçti... Yüreği varsa sesini hemen kesmeli, “münafık” demeli kendi kendine, başını yere koymalı ve istiğfar etmeli. Küllî bir ibadetin içine ufak bir kırıklık ve azıcık bir yön değişikliği dahi sokmamalı. Çünkü ibadet ü tâat sadece Allah (celle celâluhû) için edâ edilir. Ve elden geldiğince, hususiyle farzlar dışındaki ibadetler, hiç kimseye gösterilmez; hiç kimseye duyurulmaz. Tabîî halde yaparken bazıları duyarsa, bu durum o kulu alâkadar etmez; fakat o yine “Keşke duymasalardı” der.

İstikamet üzere yaşama ve yanlışlıklara düşmeme hususunda bir muztar (bütün bütün çaresiz kalmış bir insan) gibi dua etmeli ve Allah'a sığınmalıdır. İbadet ederken de muztar edasıyla ibadet etmek gerekir. Hani, Lem'alar'da okuyoruz; Hz. Yunus (aleyhisselâm) denize atılıp büyük bir balık onu yutunca, fırtınalı bir deniz ortasında, karanlık ve her taraftan ümit kesik bir vaziyette kalıyor. Esbab tamamen sükût ediyor. Gece, deniz ve balık onun aleyhine ittifak edince bu üçünü birden emrine musahhar edip, kendisini sahil-i selâmete çıkarabilecek yegâne zata sesleniyor. Müsebbib'ülesbâb'dan başka bir melce' olmadığını ayne'l-yakîn gördüğü ve ona sığındığı an, nur-u tevhîd içinde sırr-ı ehadiyet inkişaf ediyor.

İşte, aynen öyle de, samimî bir kul, etrafındaki hiçbir şeyin kendisinin derdine derman olamayacağı ve imdadına koşamayacağı duygusuyla “Allah” demeli ve ona yönelmelidir. O

hal üzereyken “Allah” demede başka hiçbir garaz yoktur. Her şeyden ümit kesen insanın, açık bulacağını ümit ettiği o tek kapıya yönelmesiyle nur-u tevhid içinde ehadiyet sırrı onun için de açılacaktır.

Zaten Kur’ân-ı Kerim, bütün haşmetiyle bu hakikati ilan ediyor; “Muztar dua ettiği zaman, duasına icabet eden kimdir? O duayı kabul eden onun arzusunu is’af eden (yerine getiren) kimdir? Belâya dûçar olduğu zaman, o belâyı bertaraf eden kimdir?” (Neml, 27/62) diyor. Kendi hatıralarınıza dönüp bakar, darda kaldığınız pek çok defa “Rabb’im!” dediğinizde imdadınıza koşulduğunu hatırlarsanız bu soruya bütün gönlünüzle siz cevap verecek ve “Allah” diyeceksiniz.

Evet, insan kendini sürekli kontrol etmeli, eksik ve hatalarını görüp onları düzeltme hususunda kendi niyet, azim ve gayretinden öte Allah’a güvenmeli, ona itimat etmeli ve kat’iyen unutmamalı ki; bir işin içine ne kadar başkalarının mülâhazası girerse, o kadar Allah rızası düşüncesi delinmiş ve yırtılmış olur.

Temkinli yaşamalı insan. Ayaklarının sağlam bir zemin üzerinde olduğu, kulluk yolunda rahat yürüyebildiği, şeytanın ona tesir edemeyeceği şeklindeki bütün düşünceleri “Hayır, bunlar öyle görünüyor olabilir; fakat her an o zemin çökebilir; her lâhza ayaklarım beni yolda koyabilir; şeytan bir yerden yolunu bulup duygularımı kirletebilir” türünden temkin ifadeleriyle tadil etmeli. Mesela, az önce de ifade ettiğim gibi, gece karanlığında, bir binada tek başına “Ya Rabbi!” deyip ağladığı anda bile “Belki birazdan birisi kapıdan içeri girer de beni duyar ve ‘Şu adamın ihlâsına bak!’ der” gibi bir duyguya kapılmışsa insan, o an duasını, ağlamasını kesmeli; riya ile o temiz sayfayı kirleteceğine, onun bir kısmını eksik bırakmalı.

Nitekim, seleflerimizin hayatına bakarsanız bu ölçüyü gösteren pek çok misal görürsünüz. Mesela, İbrahim b. Yezid En-Nehaî, Kur’ân okuduğu bir sırada kapısı çalınca önce Kur’ân-ı Kerim’i rafa kaldırıyor, sonra kapıyı açıyor. Ev halkı neden öyle yaptığını sorunca da “Beni o halde görürlerse her zaman Kur’ân okuyorum zannederler” diyor ve öyle bir görüntüyü riya kabul ediyor.

Bu kadar hassasiyetin bir vehim ve vesvese olabileceği de akla gelebilir; fakat halis bir mü’mine yakışan, sadece Allah’ın rızasını gözeterek amel etmeyi namus meselesi bilmesidir. Allah’a ve ahirete inanan bir insan, ibadet ü tâati Allah’a tahsis etme hususunda vesvese derecesinde hassas davranmalı, bunu bir namus meselesi olarak telâkki etmelidir. En iyi söz söylediği zaman bile, eğer içine riya ve dolayısıyla şirk ifade eden söz ve davranışlar

bulaşıyorsa, konuşmasını hemen kesmesini bilmelidir. Kaleminden Hz. Davud'un mezâmiri gibi enfes mısralar döküldüğü bir sırada dahi, eğer niyetinde bir kirlenme görüyorsa kalemmini anında kırmalıdır. Kırmalıdır, çünkü o ebediyete talip olmuştur. Ebedî bir hayata talip olanın da bu hedef uğruna duygu ve düşüncelerini ömür boyu temiz tutmaya çalışması gerekir.

Kırık Testi 1

İbadet de olsa, ifrat ve tefrit, Allah Resûlü'nün yolu değildi. O, tam bir itidal ve istikamet insanıydı. Zaten, istikamet, mü'minin beş vakit namazında, Cenâb-ı Hak'tan talep ettiği yol değil mi? O yol ki, nebilerin sıddıkların ve şehitlerin yoludur. Ahirette onlarla beraber olmak isteyenler, dünyada onların gittiği yoldan gitmelidirler.

Sonsuz Nur 1

“Allah'ı ve ahiret gününü uman ve Allah'ı çok zikredip, Allah'la irtibatını kavî tutan ehl-i iman için, doğrusu Resûlullah misal alınacak insandır; O'nda, misal edinme adına çok güzel şeyler vardır.”

Değişik yönlere giden yollarda istikameti bulabilmek ve sırat-ı müstakîmde istikamet üzere yürüyebilmek için, istikameti temsil eden insana ittiba etmek, O'nun sünnetine uymak, yapılması gerekli olan biricik iştir.

Sonsuz Nur 2

Allah'tan (cc) devamlı olarak istikamet istemeli. Nasıl ki gündüz yaptığı ibadetten dolayı yorulan bir insan, uyuduğu zaman da ibadet yapmış gibi sevap alır. Öyle de hayatının her saniyesinde istikamet arzusuyla dopdolu yaşayan bir insana da Allah (cc) birgün bunu lütfedebilir.

Fasıldan Fasıla 1

Kalbin rikkat kesbetmesinin en önemli vesilesi, tefekkür etmek ve kainatı ibret nazarıyla süzmektir. Tefekkür sayesinde, kalb nurlanır, vesvese ve şüphelerden sıyrılır, şeytanın hile ve desiselerine karşı dayanıklılık kazanır. Aksi hâlde, okumayan, düşünmeyen ve kendini yenilemeyen kimseler, sararır solar ve savrulur giderler. Bu itibarla, ülfete düşmemek ya da düşme eşiğinde bulunanları oradan çekip almak için âfakî ve enfüsî sağlam bir tefekkür şarttır. Mâzînin altın sayfalarında sık sık seyahat etmek, zaman zaman düşünce ufku aydın, vecd ve heyecan insanların atmosferinde bulunmak ve bazı müesseseleri ziyaret edip oradaki zinde insanlardan aşk u şevk almak da ülfetten kurtulmanın mühim vesilelerindendir. Kalb ve düşüncenin istikamet ve canlılığını muhafaza etmek için, Rasûl-ü

Ekrem Efendimiz'in hayat-ı seniyyelerini mütâlaa etmek, Sahabe-i kiramın, Tâbiîn-i izâmın ve sırasıyla asırlara ışık tutan sâlih kimselerin örnek hayatlarına ait tabloları okumak ve dinlemek de bir başka çaredir.

Ölümsüzlük İksiri

İnanan bir insanın, inancını mutlaka amel zeminine koyması şarttır. İman ve amel kişinin duygularını baskı altına alınca, onun davranışlarında da istikamet belirmeye başlar.

Ölçü veya Yoldaki Işıklar

Cemaatte istikamet üzere olmak daha kolaydır:

Cemaat, ahir zamanın eritici ve öğütücü dalgalarına karşı koruyucu bir sed ve siperdir. Ferdî yaşanan bir müslümanlıkta, pek çok yanlışlıkların olma ihtimaline karşılık, cemaatleşmede bu ihtimal daha azdır. Ayrıca ferdî yaşayanlar cemaate açılan ve lütfedilen nuranî atmosfer ve iklimlerden mahrumdurlar.

Cemaatte müşterek hareket vardır ve olmalıdır. Ve yine cemaatte istikamet ve isabet şansı daha fazladır. Zira, bir yanda elli-yüz insanın düşünce muhassalası, diğer yanda da, dâhi bile olsa, tek başına bir insanın karihası; evet, kıyas bile edilemez. Bu sebeptendir ki Allah (cc) cemaat ile beraberdir.

Fasıldan Fasıla 1

Oysa, kaymalara karşı koyabilmek için sağdan-soldan destekli bir imana ihtiyaç vardır. Her zaman Hakk'ın huzurunda bulunuyor olma mülâhazasıyla sürekli temkin ve istikamet kollama ya da konumunun gerektirdiği mârifet ve şuurla “Ben bir hakir kulum, her nefesimde, her an-ı seyyâlemde muhtaç olduğum Mevlâ'dan nasıl gaflet ederim.” diyerek, hep uyanık, hep mahviyet içinde, hep gözü Hakk'ın kapısının aralığında ve mevsimi gelince iltifat göreceği düşüncesiyle sürekli ümitli, herhangi bir itaba uğrayacağı endişesiyle de kalbi güvercinlerin kalbi gibi tir tir titrer vaziyette olma hâli sağlam bir imanın neticesidir. Böyle bir iman, İslâm ve ihsan şuuru, Kur'ân'ın “Kim ihsan şuuruyla yüzünü (kendini) Allah'a teslim ederse muhakkak ki o en sağlam kulpa sarılmıştır.” (Lokman, 31/22) diyerek ifade buyurduğu “Urvetü'l-vüska”, yani, kopmayan, kırılmayan, parçalanmayan, kendisine tutunanı yolun zikzaklarında düşürüp bırakmayan, en sağlam kulp, Rabbe karşı güven ve emniyet bağı mesabesinde dir.

Ümit Burcu

KALP İSTİKAMETİNİ KORUMA 16.08.2003

İnsanların birbirine karşı kalp istikametini korumaları çok önemlidir. Gönüllüler hareketi için ise bu önemli olmanın çok ötesinde bir vazife ve vecibedir. Bu konuma ulaşmak için bazı hususlara dikkat edilmesi gerekir. Bunlar sırasıyla;

1-Başkalarının düşüncelerine saygı göstermek. Mesela, akıl, mantık ve muhakeme kendi görüşümüzü yüzde yüz doğrulasa, riyazi kriterler aksine ihtimal vermeyecek ölçüde bizi desteklese bile, kendi düşüncemiz ve görüşümüzde diretmek karşı tarafı hafife almak demektir ve ciddi rahatsızlık doğurur. Herkesin tercih edilecek güzel yanları vardır. Eğer bunlar başkaları tarafından zamanında görülüp takdir edilmez ve alkışlanmazsa rencide olurlar. Önleri kapanır ve bir türlü inkişaf edemezler. Onun için hem kabiliyetlerin inkişafı hem de mutlak manada insana saygı adına bu şekilde hareket etmek gerekir. Aramızdaki vifak ve ittifaka halel gelmemesi için kendi doğrularımızın onlar tarafından anlaşılabilmesi için uzun müddet beklememiz de gerekebilir.

Bu arada şu husus unutulmamalı; görüş alışverişine medar olan konular hakkında ayet veya hadis yoksa, herkes kendi düşünce metodlarına, hayat tecrübesine bağlı olarak bir şeyler üretiyorsa bizim düşüncemizin en doğru olduğuna kim karar veriyor? Bu açıdan başkalarının düşüncelerini kuşkuyla karşıladığımız kadar, kendi düşüncelerimize de kuşkuyla bakmasını bilmeli, “Ben yanılabilirim, sen haklı olabilirsin” diyebilmeliyiz.

Söz buraya gelmişken istişare adabı ile ilgili bir noktaya dikkatlerinizi çekeyim; istişare ferdî, ailevî, ictimai her türlü meselelerimizin çözümünde vazgeçilmez bir yere sahiptir. Ama istişare etmek kavga etmek değil, terbiyesizce birbirimizi eleştirmek değildir. Hele istişare hiçbir zaman tartışma demek değildir. Tartışmanın kelime olarak yüklendiği mana kavgadır, çatışmadır, insanın kendisine ve başkasına saygısızlık etmesidir. Televizyonlarda gördüğümüz adı üzerinde tartışma programları malesef bizim ahlakımıza tesir etti. Üniversitelerde görevli hocaların, devleti yönetmeye talip siyasîlerin, bürokraside yıllarını vermiş eski tabirle kocamış, tecrübeli insanların sergiledikleri manzara malesef fikir teatisi anlamına gelen istişareyi gerçekten tartışmaya çevirdi.

Halbuki onun bizim dünyamızda belli adab ve erkanı vardı. Düşüncelerini kavliyle ifade etme, bunları başkalarına dayatmama, “doğru budur, gerisi toptan yanlıştır” felsefesi ile hareket etmeme, yanlışlıkları nazara verirken incitici olmama gibi... Bakın Kur’an-ı Kerim ifade üslubuna ait “başkalarının ilahlarına bile uygunsuzca sözler söylemeyin” diyor. Unutmayın, başkalarının düşüncelerine saygılı olmazsanız, size de saygılı olmazlar. Siz saygısızlık yaparsanız saygısızlığa muhatap olursunuz.

Bir başka örnek: Sahabe-i kiram, Efendimiz’e (sallallahü aleyhi vesellem) “Kimse anne ve babasına sövmesin buyuruyorsunuz. İnsan nasıl kendi anne babasına söver ki?” diye taacüp içinde

sorular. Efendimiz bunun üzerine şöyle buyuyor “Siz başkalarının anne babalarına söversiniz, onlar da kalkar sizin anne ve babanıza söver. Böylece kendi anne babanıza sövmüş olursunuz.”

2-Kalp istikametini korumada ikinci husus feragat ve fedakarlıktır. İnsan iradî bir varlıktır. Bu açıdan her insanın kendine has düşünceleri, tercihleri, arzuları ve istekleri vardır. Onların gerçekleşmesi kimileri için hayat-memat meselesidir. Kimileri içinse değil. Vifak ve ittifakın korunması ana gaye olduğuna göre bazan bazılarının düşüncelerinden feragat ve fedakarlık yapması gerekir.

3-Birbirinizin gıyabında söylenen ve yazılan sözler. Daha önceleri çeşitli vesilelerle defalarca ifade ettiğim gibi dostlar, kader birliği yapan insanlar birbirlerinin gıyabında onları medh u sena edici, iyi yanlarını ön plana çıkartıcı sözler söylemeli, konuşmalar yapmalı, hatta mektuplar yazmalıdır. Bunun kalp istikametini sağlama açısından şu faydası var; eğer birisi arkadaşını başkalarının yanında medh u sena etti veya destanvari, aşıkane mektuplar yazdı ise, bir başka zaman onunla yüz yüze geldiğinde veya gıyabında konuşmak zorunda kaldığında öncekilere ters, nâsezâ nâbecâ sözler söyleyemez. Bir bakıma önceki sözler ve mektuplarla kendini bağlamıştır o. Kaldı ki gıybet de suizan da haram.

Alan Belirlemesi

İçtimaî işlerde herkesin vazife alanının çok iyi tesbit edilmesi gerekir. Bu hem sorumluluk, hem hak ihlali ve hem de sınırların belli olmamasının açacağı muhtemel kargaşalara mani olur.

Bununla beraber birisi bir başkasının alanına sadece mevcut bir problemi çözmek için girdi ise burada hakperest olmak gerekir. Bunu derken kasdım şu: böyle bir hadise vuku bulduğunda hemen alanını tecavüz etti, yetkisini aştı vs.. türünden feveran etme yerine daha sakin ve soğukkanlı hadiseleri değerlendirmeli. Sonuçta önemli olan o problemin çözümü ve ilgili şahıs da o noktada yetersiz ise varsın o alanını ihlal etsin, ne olur? Kaldı ki buna alan ihlali demek bile doğru değildir.

Bu türlü durumlarda ilgili kişi veya kişiler insafli olmalı, bazı şeylerden feragat etmesini bilmeli. Aynen Ebu Ubeyde Hazretlerinin Amr bin As’a komutanlığı devrettiği gibi. Veya Halid’in Ebu Ubeyde’yi kabullendiği gibi. Malum, Hazreti Ebu Ubeyde Hazreti Halid’in ordusunda sıradan bir askerdir. Hazreti Ömer (r.a) Hazreti Halid gibi deha üstü bir komutanı halk zaferleri onun şahsına bağladığından dolayı azl ediyor ve yerine o orduda er olarak görev yapan Ebu Ubeyde’yi getiriyor. Kendisine bu durumu kabullenip-kabullenemediğini soranlara da “Siz hiç merak etmeyin! Ömer hayatta iken Halid hiçbir zaman isyan etmez.” diye cevap veriyor. Hayatının geride kalan yıllarında da Halid’in bunu problem yaptığını bilmiyorum ben.

Şimdi biz bu ve benzeri hadiseleri sahabenin vefakarlığı, hakperestliği, diğergamlığı, isarı deyip kabulleniyor, onların imanî kabul ufkunun derinlikleri olarak algılıyor, yer yer yaşlı gözlerle halk kitlelerine anlatıyoruz. Ama bundan daha önemlisi beğenilen bu hasletlerin kendi hayatımızda yer alması değil midir?

Evet, cemm-i gafirin iştirakiyle yapılan işlerde elbette amellerin taksimi, mesainin tanzimi, muavenetin teshiline ihtiyaç vardır. Sorumluluk alanlarının belirlenmesi bu açıdan çok önemlidir; önemlidir ama onun da birlikte belirlenmesi ve ihlallerin söz konusu olduğunda meseleye fevrî ve acül değil, temkinli yaklaşılması gerekir.

Hayâlde de istikamet kazanmak lâzımdır:

Hayâl, tasavvur ve hakikatın berisinde bir iç ufûle, ruhun ilerilere ve daha ilerilere uzanmış kolu-kanadı ve hakikat ışıklarını kendine göre şekillendiren bir mana menşûrudur. O, dışın içte görüntülenmesi ve geçmişin aynalarında geleceğin tüllesidir. Hayal, mantık ve güç sınırı tanımayan, zaman ve mekân kaydına tâbi olmayan bir zihin faaliyetidir. Bazan o, beş duyumuzun tesiri altında eşyâ ve hâdiseleri şekillendirmekle, kendine ait eşyanın tabiatına bütün bütün ters olmayan motifler de ortaya kor...

Evet, gözümüze çarpan herhangi bir görüntü, muhayyilemizde bir kısım resimler ve suretler meydana getirir. Kulağımıza gelen seslerde bir kısım sahneler, temessüller ve tablolar tebellür eder. Dilimizle tattıklarımız, hattâ vücudumuzda tesirli olan bir kısım faktörler, söz gelimi idrar yapma zorluğu veya bağırsak sancısı, kendilerine has hayâllere sebep olurlar. Arkadaşımızın anlatmakta olduğu bir hâdise, bize yaşadığımız başka bir hâdiseyi, yahut ona benzer bir vak'ayı hatırlatır da, o hayâlin peşine takılır gideriz. Alnı secdeli bir sima gördüğümüzde, hayalimize Sahabe-i Kiram'a ait manalar ve tablolar akseder; eder de kendi kendimize bir kısım düşüncelere dalarız.. ve zihnimizi, milletimiz adına yapacağımız vazifeler ve hizmetler dolduruverir.

Hayâli, hayır istikametinde kullanmak gerekir. Meselâ, namaz kılarken, duâ ederken, Beytullah'ın etrafındaki halkaları temaşa eder veya o halkalar içinde bulunurken, amudî bir hatla, yerin altından tâ Sidre-i Munteha'ya kadar namaz kılınıp duâ edildiğini, tavaf yapıp ruhânîlerle aynı çizgiye ulaşıldığını hayâl ederiz. Aynı şekilde, tek başımıza namaz kılarken bile kendimizi milyonlarca müslümanın içinde görür ve ellerimizi açıp "Amin" derken, milyonlarca ağzın aynı anda "Amin" dediğini tahayyül ederiz. Böyle bir ruh ve şuur sayesinde, tek başımıza olmamıza rağmen, bu tahayyül bize öyle bir güç ve inşirah verir ki, milyonların ağzıyla söyler, milyonların diliyle duâ eder, milyonların zihniyle hıfzeder ve

onların tasavvurlarıyla tasavvur ederiz. İşte, böyle büyük bir cemaat içinde ve çok geniş dairedeki kulluğumuz öylesine derinleşip külliyet kesbeder ki, tıpkı aynalar odasında birin bin olması misali, bizim ibadetlerimizin birleri de binlere ulaşır; ulaşır ve bize cemaat halinde kullukta bulunmanın sonsuz hazlarını duyurur. İşte mü'minin hayâli budur ve bu, sevap kazandıran hayâldir.

Hayâl, şer ve günah istikametinde de kullanılabilir. Bir cemaat içinde bulunmayıp, tek başına yaşayan insan, kendini fiska ve günaha sevkedecek hayâllerin kurbanı olabilir.. ve bir bakışta, bir duyuşta ne hayâllerle derinleşiriz de, böyle günahların hayâli, ilerde onlara pratiğin zeminini de hazırlayabilir. Yukarıda ifâde ettiğimiz gibi, şeytanın hayâle attığı her sahnecek, her bir karecek, hayâl kamerasında bir film halini alır; fuhuş zakkumlarına sebebiyet verir; hele bir de nefsin eline geçti mi, fiilî duruma dönüşmesi çok kolaylaşır. Bu sebeple insan, gerçekte fasık olmasa bile, hayâli böyle günâh düşünceleriyle işgal edildiğinden hayâliyle fâsık olur. Öyleyse, hayalimize gelen bu kabil bir düşünce, suret ve fikri birer yılan, birer akrep bilip, arzettiğimiz çarelerle bu haşeratin ağına düşmemeye, düşmüşsek kurtulmaya çalışmalıyız.

Neyin atmosferinde, neyin tesirinde ve neyin manyetik sahası içindeyse, hayâlimizde canlanacak resim ve suretler de, daha ziyade o türden olurlar. Diyelim ki, üç gün aç kaldık; bu durumda, hayâlen sarraf dükkanlarına veya füzelere binip uzay yolculuğuna mı gidersiniz; yoksa, bir testi su, bir somun ekmek, bir tabak yemek mi hayâl edersiniz? Ameliyat masasına yatırılmış, kesilip biçilmeyi bekliyorsunuz; bu arada size tepsi tepsi baklavalarından söz ediyorlar; şimdi bu durumda neyi hayâl edersiniz? Sinemadasınız veya televizyonun önüne oturmuş, nefsin hoşuna giden ve sizi şehvete çağırın müstehcen manzaları seyrediyorsunuz; o anda Kâbe'nin etrafındaki halkaları hayâlinize aksettirmeniz mümkün olur mu? Öyleyse, Allah'a ait manaları hayâl etmek isteyenler, bu manaların kaynaştığı Allah evlerinin manyetik sahasına girmelidirler.

Bir insan kaç ayarda ise, hayâlleri de o ayarda olur. İnsanın kucaklaştığı veya kucaklaşacağı hayâlleri, onun Allah'ı ve Rasûlüllah'ı tanıma ve öldükten sonra dirilmeye inanma derecesine ve dünyâyâ değer verip vermemesine göre farklılıklar arzedecektir. Kalb dünyâsının derinliği, tasavvur ve tefekkür âleminin buudları, genişliği, his ve duygulardaki zenginlik, kişinin hayâl dünyâsına kendilerine ait renkler katacaktır. Yine hayaller ilme, irfana, kültür seviyesi ve ideallere göre grafikler çizecektir.

Günlük iktisadî dalgalanmaları takiple bu dalgalanmaların te'sirinde kalan bir insan, önünüze hayal hanesini doldurmuş bulunan iktisad dünyasının çizgilerini getirecektir. Gününü gün etme felsefesini düstur edinen şehvet meftunu bir insanın dili, hayâllerinin en belirgin tercümanıdır. Buna karşılık, himmeti milleti olan, neslinin dertleriyle dertlenen ve millete hizmeti hayatının gâyesi bilen bir dertli sima ile müşerref olduğunuz zaman ise, aydınlık iklimlerin hayâl hüzmelerinden mesajlar alırsınız. Ayarı yüksek hayâller, insanı hiç bir zaman hayâl kırıklığına uğratmaz.

Hayâl deyince, boş kuruntular ve manasız düşünceler de akla gelebilir. Ancak, mü'minin hayâlleri, aynen söz ve işleri gibi "Sıbğatullah" denilen Allah boyası ile boyandığından, hep istikamet üzeredir. Onun hayallerinin süs ve zineti Rasûlül- lah'ın sünnetidir. Ve, bu hayalleri bezeyen de, bütünüyle İslâmî prensiplerdir.

İnsan, isterse düşünce ve hayâl dünyasını kontrol altında bulundurabilir. Elbette şuur ve irâdeye bağlı bir durumdur bu. İnsan, nasıl vesveseleri kesip atabiliyorsa, aynı şekilde, elinde olmadan daldığı düşünce ve hayâllerine de bir son verebilir. Ancak bu da, yine onun iradesini ortaya koymasına, idrak, şuur ve duygularıyla kendini isbata ve lâtifelerini geliştirerek, beden ve cismini aşmasına bağlıdır. Kur'ân, öyle ki, sonsuzluk mefhumlarına kadar, uzak geçmiş ile uzak gelecek adına önümüze bir tefekkür, düşünce ve hayâlen seyr u seyahat kapısı açmakta ve Ahiret'e, Cennet'e, Cehennem'e ait tablolar göstermektedir. Efendimiz de, nurlu beyanlarıyla bunu ta'lim etmektedir. Öte yandan, böyle hassas bir mevzûda neyin nasıl düşünülmesi lâzım geldiğine dâir belli sınırlar da tayin edilmiştir. Meselâ, tefekkür deyip, Allah'ın Zâtı hakkında, ruhun özü ve mahiyetiyle alâkalı ve ebedî âlemlere ait gaybî hâdiselerde eşyayla temasa geçtiğimiz gibi temasla çeşitli tahminler yürütemez ve şahsî yorumlarda bulunamayız. Ancak, aklın cevelangâhı olan dairede, yol gösterici kâmil müşşidlerin ve ışık saçan müstesna eserlerin yardımıyla düşünce fonksiyonlarımızı ayarlayarak, hayali en verimli hale getirebiliriz. Diyelim ki, ciddî bir his galeyanı içinde oturmuş, namazı bekliyorsunuz.. bu arada, hayâl dünyanızda üç hakikat beliriyor. Namazda meşgul etmemeleri için hâfızaya kaydedeyim deyip, iki tanesini "İnşâ-Allah" kodu ile kodluyorsunuz. Namazdan sonra "Bismillâh" ile aynı hakikatleri geri istediğinizde, "İnşâ-Allah" ile hâfızaya kaydettiğiniz iki tanesini alabiliyor, üçüncüyü alamıyorsunuz. Hâfızaya kaydedilecek hayâlleri İnşâ-Allah'la kaydetmek elbette çok mühimdir. Ancak hayâlleri o konuda münasip hale getirmek, daha da mühimdir.

İnancın Gölgesinde 2